

Buro Maerlant
Landschap, Ecologie & Ruimtelijke Ordening

Gemeente Breda

Bijlage bij besluit

Z2019-003564 -V01

21-04-2020 Ven L

BM-NOTITIE 2018

Breda Landgoed De Klokkenberg

Nader onderzoek broedvogels en vleermuizen 2018

J. van Suijlekom, 17 oktober 2018

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Landgoed De Klokkenberg B.V. heeft Buro Maerlant een nader onderzoek naar broedvogels en vleermuizen uitgevoerd ten behoeve van de voorgenomen ingrepen in het plangebied Landgoed De Klokkenberg (vanaf nu wordt gesproken van 'het plangebied') te Breda (figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is het voornemen in het Rijksmonument appartementen te realiseren, waarbij diverse ingrepen zijn voorzien, zoals het vernieuwen en isoleren van daken en isolatie van de spouw met korrels. Het plangebied is tijdens eerder uitgevoerd onderzoek beoordeeld als geschikt voor vleermuizen, de huismus en de gierzwaluw.

Figuur 1
Globale begren-
van het plange-
bied in rood op
een luchtfoto
van Google.
Blauw= overig
deel landgoed
en gedeeltelijk
onderzoeks-
gebied (hoeve).

Gezamenlijk met de eerder uitgevoerde quickscan geeft onderhavig rapport een compleet beeld van de aanwezige natuurwaarden. Ten behoeve van de eerste fase heeft Buro Maerlant, vooruitlopend op de resultaten van dit onderzoek, reeds een uitgebreid mitigatieplan opgesteld. Middels een worst-case benadering is ervan uitgegaan dat zowel huismussen, als gierzwaluwen en vleermuizen in dit deel van het complex aanwezig zijn. Ondermeer zijn op basis hiervan reeds een fors aantal neststenen ingemetseld en zijn de spouwmuren van de kapel en de spouwmuren nabij poortjes ter hoogte van het tussenstuk toegankelijk gemaakt voor vleermuizen door stootvoegen open te hakken. Reeds een volledig seizoen hebben soorten kunnen wennen aan de voorzieningen. Op basis van onderhavige resultaten kan worden bepaald of reeds voldoende voorzieningen zijn getroffen óf eventueel nog aanvullende maatregelen nodig zijn.

1.2 Methode / doel

Onderhavig nader onderzoek is uitgevoerd conform de meest actuele onderzoeksstandaarden: Het vleermuizenprotocol 2017 en de voor de betreffende soorten beschikbare Kennisdocumenten van BIJ12. In onderstaande tabel (tabel 1) zijn de onderzoeksmomenten en weeromstandigheden weergegeven. Het veldonderzoek is uitgevoerd door J. van Suijlekom en J. wardenaar.

Broedvogels

Huismus

Op twee ochtenden in april en mei is het plangebied gericht onderzocht op de aanwezigheid van huismussen. Hierbij werd gelet op tijlpende mannetjes en overig nestindicerend gedrag.

Gierzwaluw

Op drie avonden in juni en juli is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van de gierzwaluw. Voor dit doel is vanaf circa 2 vóór zonsondergang tot zonsondergang op diverse plekken gepost.

Vleermuizen

Het plangebied en de nabije omgeving is in de periode mei t/m begin oktober conform het protocol vleermuizen van de Gegevensautoriteit Natuur onderzocht. De te verwachten soorten betroffen onder meer de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

Datum	Tijdstip / soortgroep primair	Temperatuur	Bewolking / neerslag	Wind (Bft)
11-04-2018	Ochtend (huismus)	11 °C	Bewolkt, lichte mist, droog	0-1
09-05-2018	Ochtend (huismus)	12 °C	Licht bewolkt, droog	2
06-06-2018	Avond (gierzwaluw en vleermuizen)	24 °C	Onbewolkt	-
14-06-2018	Avond (gierzwaluw en vleermuizen)	14 °C	Licht bewolkt, mistig	1
29-06-2018	Ochtend (vleermuizen)	15 °C	Onbewolkt, helder	-
02-07-2018	Avond (gierzwaluw en vleermuizen)	24 °C	Onbewolkt, helder	2
05-07-2018	Avond (gierzwaluw en vleermuizen)	19 °C	Onbewolkt	2
16-07-2018	Ochtend (vleermuizen)	20 °C	Half bewolkt, droog	1
29-08-/ 30-08-2018	Late avond/nacht (vleermuizen)	12 °C	Half bewolkt, kort lichte regen	1
05-10-/ 06-10-2018	Late avond/nacht (vleermuizen)	10 °C	Heilig, onbewolkt	-

Tabel 1
Data en weersomstandigheden veldbezoeken

In het voorjaar is gericht onderzoek gedaan naar kraamverblijven en zomerverblijven. Hiervoor zijn twee avondbezoeken en één ochtendbezoek uitgevoerd. Het onderzoek in het najaar was gericht op baltsende mannetjes. Eventueel aanwezige paarverblijven / paarterritoria zijn middels twee ronden vastgesteld, waarbij rond middernacht op verschillende plekken werd gepost. Tijdens alle bezoeken is ook de ruimere omgeving onderzocht op foeragerende dieren en op de aanwezigheid van vliegroutes. Met behulp van een detector (Pettersson D240x) met een heterodyne functie en *realtime* opnamefunctie zijn vleermuizen aan de hand van de echolocatiegeluiden op naam gebracht en gelokaliseerd.

2 Resultaten van het veldonderzoek

Vogels

Huismus

In het plangebied (De Klokkenberg) zelf zijn geen huismussen gezien of gehoord. In het zuidelijke deel van het landgoed zijn bij de hoeve circa 10 nesten van de huismus aangetroffen. Dit is dezelfde locatie waar in 2008 4 nesten zijn waargenomen. Er is dus sprake van een ruime verdubbeling, doch nog steeds een vrij kleine geïsoleerde populatie. De huidige bewoner houdt kippen, wat een rede kan zijn van de toename door een hoger voedselaanbod. Voorlopig is men niets van plan op deze locatie. Wanneer het Rijksmonument wordt bewoond, kan dit een aantrekkende werking hebben op de huismus en bestaat de kans dat de huismus zich spontaan vestigt. In het definitieve mitigatieplan worden (in principe vrijblijvende) ideeën aangedragen op welke wijze de omgeving van De Klokkenberg aantrekkelijker kan worden gemaakt voor de huismus. Dit vergroot de kans dat de huismus zich ook hier vestigt en de populatie zich kan uitbreiden.

Gierzwaluw

De gierzwaluw is slechts incidenteel op grotere hoogte passerend waargenomen. Er werd geen interesse getoond voor de bebouwing. Nesten zijn niet aanwezig in het plangebied. Het landgoed heeft echter grote potentie voor de gierzwaluw, door het grote formaat van het Rijksmonument en de hoogte / vrije ligging. Men kan overwegen extra kasten in te metselen, om vestiging te stimuleren.

Vleermuizen

Tijdens het onderzoek werden vier soorten vleermuizen waargenomen: de gewone dwergvleermuis, het meest prominent, en de laatvlieger en de ruige dwergvleermuis in kleine aantallen. De rosse vleermuis werd in het voorjaar slechts éénmaal gehoord.

Gewone dwergvleermuis

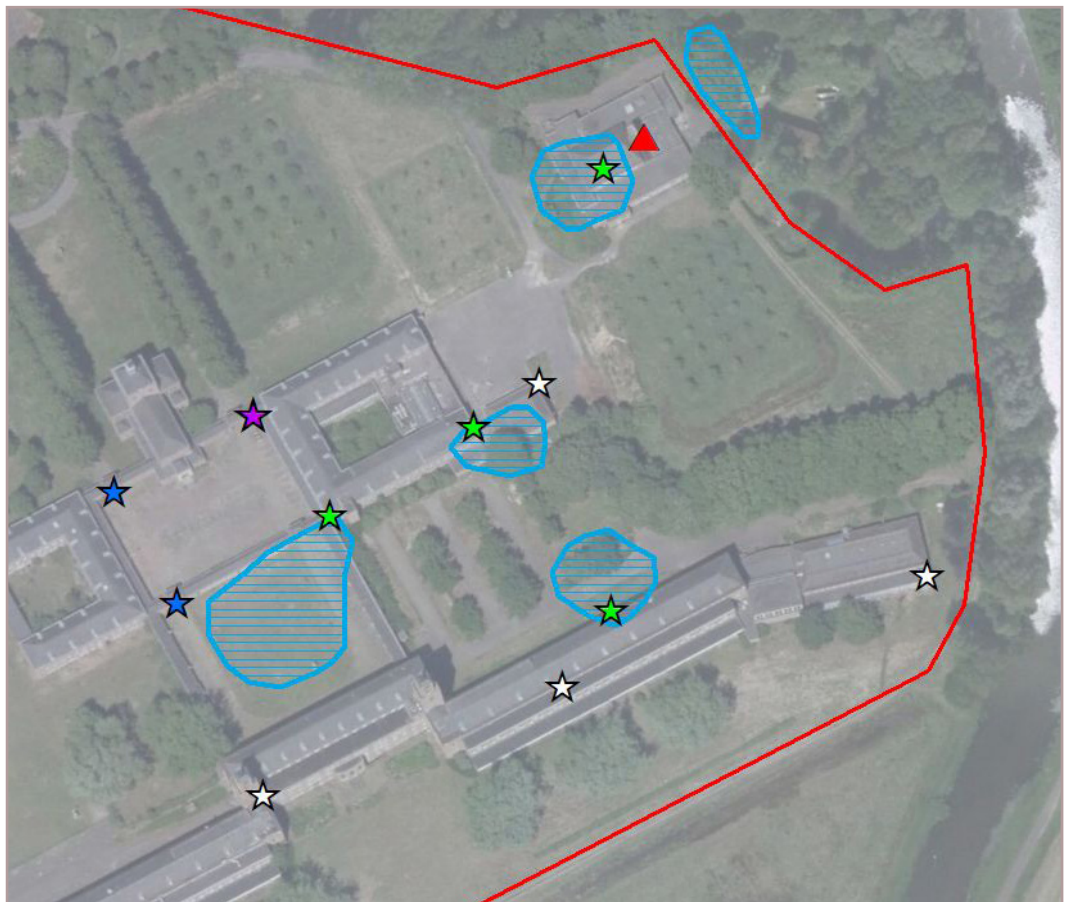
De gewone dwergvleermuis is het gehele seizoen in en nabij het plangebied in redelijke aantallen aangetroffen. Verblijfplaatsen zijn op diverse plekken waargenomen. De minste activiteit

werd waargenomen aan de westzijde van het complex. Deze delen waren ook minder boomrijk en gedeeltelijk vrij fel verlicht.

Verblijfplaatsen

Voorjaar

In het voorjaar is een kraamverblijfplaats en zijn met zekerheid vier zomerverblijfplaatsen aangetroffen verspreid over het complex (zie figuur 3). Tevens werden op het binnenterrein ter hoogte van van de poortjes, waar conform het mitigatieplan open stootvoegen zijn aangebracht, op twee plekken later op de avond rond middernacht dieren aangetroffen die enkele keren de gevel aantikten nabij de open stootvoegen. Er is dus al reeds interesse getoond en mogelijk worden deze plekken (inmiddels) al als zomerverblijfplaats gebruikt. Tijdens het

Figuur 3
Aangetroffen verblijfplaatsen/paarterritoria vleermuizen

Gewone dwergvleermuis (ster markeringen en blauwe vlakken)

Paars= kraamverblijfplaats (37 uitvliegers geteld).

Wit = zomerverblijfplaats enkele dieren.

Blauw= aantikken recent aangebrachte open stootvoegen (mogelijke verblijfplaats?)

Groen = vermoedelijke paarverblijfplaats.

Vlak blauw= zone waarbinnen een baltstend mannetje aanwezig was (paarterritoria).

Laatvlieger (driehoek, rood):

Klein zomer verblijf één of enkele dieren.

ochtenbezoek eind juni werd een grotere verblijfplaats bij de binnenplaats vastgesteld. Vanaf aanvang werd de gevel door circa 5 dieren regelmatig kort genaderd, waarna in de omgeving werd gejaagd. Uiteindelijk werden 7 invliegende dieren geteld. Omdat bekend is dat dieren reeds binnen kunnen zijn is kort daarna 's avonds gepost op uitvliegers. Uiteindelijk werden 41 dieren geteld. Na het uitvliegen vertrokken de dieren in noordelijke richting. Rond de verblijfplaats werd na het uitvliegen niet gejaagd. Terugkerende dieren (om te zogen) werden niet waargenomen, echter is door het aantal dieren vrij zeker dat sprake is van een kraamverblijf. De aangetroffen zomerverblijven zijn bij benadering gelocaliseerd. Deze bevonden zich op vrij grote hoogte, waardoor de precieze locatie niet precies kon worden vastgesteld. Op alle plekken betrof het circa 2-3 dieren.

Najaar

In het najaar werd nabij de bebouwing op vier locaties een baltsend mannetje gewone dwergvleermuis aangetroffen. Een vijfde dier baltste nabij een boomgroep. Nabij de bebouwing konden paarverblijven indirect worden aangetoond, doordat gevels/ gebouwdelen regelmatig kort werden genaderd. Ter hoogte van het westelijke deel van het complex werd geen balts waargenomen. Deze plek was, zoals reeds eerder vermeld, plaatselijk vrij sterk verlicht. Zwermgedrag werd niet waargenomen. Op twee locaties nabij het westelijke deel van het plangebied werd gebaltst boven de weg, zónder een duidelijke relatie met de aanwezige bebouwing.

Aangetroffen verblijfplaatsen in relatie tot de ingrepen

De aangetroffen verblijfplaatsen ter hoogte van het binnenterrein blijven volledig behouden. De spouwmuren ter plekke zijn conform het mitigatieplan voorzien van open stootvoegen, er is reeds interesse getoond en mogelijk maken dieren reeds gebruik van deze voorzieningen. Het mitigatieplan wordt op dit aspect aangepast om werkzaamheden én het toekomstige gebruik af te stemmen op aanwezige vleermuizen. In de kapel zijn eveneens gaten in de spouw aangebracht. Dit gebouw heeft een grote massa en voor de aangetroffen functies een grote potentie, daarnaast is het object potentieel geschikt als massawinterverblijf. Bij de werkzaamheden vanaf fase 2 zullen aangetroffen verblijfplaatsen geheel of gedeeltelijk tijdelijk worden weggenomen. Om effecten te voorkomen wordt door Buro Maerlant het reeds aanwezige mitigatieplan aangevuld met beschermende maatregelen om effecten te voorkomen. Het project biedt ruimschoots kansen en alternatieven, zodat de kans van slagen aannemelijk is. Onderdeel van het mitigatieplan zal onder meer het aanbrengen van extra duurzame permanente voorzieningen in gebouwdelen elders in het complex en het aanpassen van de buitenverlichting van het westelijk deel van het complex.

Foerageergebied en vliegroutes

Tijdens alle bezoeken werden verspreid in het plangebied en de nabije omgeving een redelijk aantal aantal jagende gewone dwergvleermuizen waargenomen, dit met name rond donkere delen van de bebouwing en boomgroepen ten noorden oosten en zuiden van het complex. Er is géén essentieel foerageergebied vastgesteld. Er is een keur van mogelijkheden, óók bij de mogelijk kap van enkele bomen. In het definitieve mitigatieplan worden richtlijnen opgenomen om de functie als foerageergebied te behouden. Dit gaat goed samen met het toekomstige gebruik, daar de inrichting een parkachtig karakter zal hebben.

De zone vanaf het binnenterrein richting het noorden, nabij de toegang heeft functie als vliegroute voor de gewone dwergvleermuizen van en naar het aanwezige kraamverblijf. Door de toegang nabij de kapel voldoende boomrijk en donker (op kroonhoogte) te houden, blijft deze functie intact. In het definitieve mitigatieplan worden richtlijnen opgenomen op welke wijze deze functie behouden kan blijven. Doordat middels vleermuisvriendelijke verlichting vrij eenvoudig rekening gehouden kan worden met deze functie in het nieuwe plan, worden geen effecten verwacht op de aangetroffen verblijfplaats / functie.

Laatvlieger

In het ketelhuis is naast een paarverblijf van de gewoone dwergvleermuis een klein zomerverblijf aangetroffen van de laatvlieger, van één tot twee dieren. Door de werkzaamheden op vergelijkbare wijze af te stemmen als de op de aanwezige gewone dwergvleermuizen worden effecten eenvoudig voorkomen.

Overige soorten

In het plangebied is de ruige dwergvleermuis in lage aantallen jagend waargenomen. Belangrijke functies zijn niet vastgesteld. De rosse vleermuis is incidenteel jagen waargenomen, zonder duidelijk binding met het plangebied zelf.

3 Conclusie en advies

Conclusie

In het plangebied / het Rijksmonument zijn verspreid verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Deze bevinden zich deels in het te behouden reeds geschikt gemaakte deel van het complex. De aangetroffen verblijfplaatsen genieten krachtens de Wet natuurbescherming strikte en jaarronde bescherming. Ten behoeve van de ingrepen is fase 1 is reeds een mitigatieplan opgesteld en lijken de getroffen maatregelen reeds effectief. De werkzaamheden in fase 1 kunnen zonder meer conform het mitigatieplan worden uitgevoerd. Voor de overige werkzaamheden wordt het mitigatieplan aangevuld met maatregelen voor de overige fasen en de definitieve situatie (gebruiksfasen). Doordat binnen het project op voorhand een keur aan mogelijkheden aanwezig is, én ecologische begeleiding en toezicht een onderdeel zal uitmaken van dit plan, is de kans op een negatief effect op de aangetroffen soorten redelijkerwijs uit te sluiten.

Voor de huismus en de gierwaluw heeft het plangebied op dit moment nog geen functie. Kansen zijn aanwezig door het plangebied in de nieuwe situatie aantrekkelijker te maken voor deze soorten. Wettelijk gezien is hiervoor géén verplichting, echter worden in het definitieve mitigatieplan suggesties aangedragen om ook voor deze soorten kansen te bieden.

Advies

Geadviseerd wordt het reeds bestaande mitigatie plan voorafgaand aan de ingrepen van fase 2 en de eventuele vervolg fasen aan te vullen met beschermende maatregelen. Indien gehandeld wordt conform dit mitigatieplan worden effecten voorkomen. De provincie Noord-Brabant stelt, dat als effecten kunnen worden voorkomen, voor het tijdelijk wegnemen van verblijfplaatsen geen ontheffing benodigd is (mitigatieplan / werkprotocol). Door een ecooloog bij alle fasen te betrekken en maatregelen uit het mitigatieplan op te nemen in het werkplan / de werkplannen wordt een juiste werkwijze geborgd en voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden.

Buro Maerlant Dorpsstraat 17 4271 AA Dussen

T 085 877 86 85

E info@BuroMaerlant.nl | www.BuroMaerlant.nl

KvK 69667705

Landgoed De klokkenberg

Notitie nader onderzoek broedvogels en vleermuizen